

Sheshi Nënë Terezë, Hyrja. I · 59A · Nr. 10
Prishtinë, 10000
Republika e Kosovës
T/F: +381 38 746 206
E-mail: ridea.institute@gmail.com
Website: www.ridea-ks.org

STUDIM:

ANËTARËSIMI EVENTUAL I KOSOVËS NË ORGANIZATËN E TRAKTATIT TË ATLANTIKUT TË VERIUT (NATO): PROCEDURAT DHE PERSPEKTIVAT

Nëntor 2019

STUDIM:

ANËTARËSIMI EVENTUAL I KOSOVËS NË ORGANIZATËN E TRAKTATIT TË ATLANTIKUT TË VERIUT (NATO): PROCEDURAT DHE PERSPEKTIVAT

Ky studim u mbështet nga:

Norwegian Embassy

Deklaratë mohimi: Pikëpamjet dhe analiza në këtë raport janë vetëm të RIDEA-s dhe nuk pasqyrojnë pikëpamjet e donatorit.

Autor: Instituti Kërkimor për Çështje Evropiane dhe të Zhvillimit (RIDEA)

Nëntor 2019

Përmbajtja

Shkurtesat.....	i
Hyrje.....	1
Një historik i shkurtër i përfshirjes së NATO-s në Kosovë	2
Kriteret e anëtarësimit të NATO-s dhe zgjerimi i saj pas Luftës së Ftohtë.....	7
Kosova dhe NATO: Një 'fëmijë' i NATO-s që trajtohet si i flakur	14
Përvoja e vendeve të rajonit dhe 'mësimet e nxjerra' për Kosovën	21
Përfundime	25
Rekomandime	28

Shkurtesat

BE	Bashkimi Evropian
FSK	Forca e Sigurisë së Kosovës
IMP	Prania Ushtarake Ndërkombëtare
ISSR	Rishikimi i Sektorit të Sigurisë së Brendshme
MAP	Plani i Veprimit për Anëtarësim
NALT	Ekipi Këshillues dhe Ndërlidhës
NAT	Ekipi Këshillues i NATO-s
NATO	Organizata e Traktatit të Atlantikut të Veriut
OKB	Organizata e Kombeve të Bashkuara
PfP	Partneriteti për Paqe
RFJ	Republika Federale e Jugosllavisë
SSSR	Rishikim i Sektorit të Sigurisë Strategjike
SOFA	Marrëveshja e Statusit të Forcave
SHBA	Shtetet e Bashkuara të Amerikës
TMK	Trupat e Mbrojtjes së Kosovës
UÇK	Ushtria Çlirimtare e Kosovës
UNMIK	Misioni i Përkohshëm i Kombeve të Bashkuara në Kosovë

Hyrje

1. Historia e kohëve të fundit e Kosovës ndërthuret me rolin e Organizatës së Traktatit të Atlantikut të Veriut (NATO) për të garantuar paqen dhe sigurinë në Evropë. Vendimi i NATO-s për të filluar Operacionin Forca Aleate në 24 mars 1999, ishte i dobishëm jo vetëm për të ndaluar shtypjen e shqiptarëve të Kosovës nga regjimi i Millosheviçit, por, më e rëndësishmja, për të vendosur në lëvizje një proces ushtarak, diplomatik dhe politik që, së pari, çliroi Kosovën nga sundimi serb dhe më pas krijoi rrethanat për formimin e institucioneve të reja të vetëqeverisjes nën kujdesin e Misionit të Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK). Pothuajse një dekadë më vonë, në vitin 2008, Kosova shpalli pavarësinë e saj duke zyrtarizuar ekzistencën e saj të pavarur si shteti më i ri në Evropë.
2. Ndërsa procesi politik rreth statusit të Kosovës ka përparuar ndjeshëm në njëzet vitet e fundit me të gjitha kthesat e tij, mandati i NATO-s ka mbetur në thelb i njëjtë që nga viti 1999. Mandati i saj buron nga Marrëveshja Teknike Ushtarake midis Forcës Ndërkombëtare të Sigurisë (KFOR) dhe Qeverisë së Republikës Federale të Jugosllavisë dhe Republikës së Serbisë (Marrëveshja e Kumanovës) dhe Rezoluta 1244 e OKB-së.
3. Duke pasur parasysh pamundësinë e fuqive perëndimore për të zëvendësuar Rezolutën 1244 ose për të siguruar që Kosova të fitojë anëtarësimin në OKB, prania e NATO-s në Kosovë (KFOR), është dashur të adaptojë rolin e saj bazuar në ndryshimet në terren dhe pa ndryshuar zyrtarisht misionin origjinal. Sidoqoftë, megjithë ndikimin pozitiv të pranisë së NATO-s në Kosovë, mosmarrëveshjet e vazhdueshme për statusin e Kosovës kanë krijuar pengesa të ndryshme ligjore dhe politike në marrëdhëniet e Kosovës me KFOR-in, si dhe marrëdhëniet e saj me NATO-n. Mbi të gjitha, ajo ka ndërlikuar perspektivat e anëtarësimit në NATO në të ardhmen e parashikueshme.
4. Ky punim paraqet një analizë juridike dhe politike të: së pari, përfshirjes dhe mandatit të NATO-s në Kosovë; së dyti, historisë së zgjerimit të NATO-s pas përfundimit të Luftës së Ftohtë me qëllim të nënvizimit të kritereve kryesore të

anëtarësimin dhe ofrimin të një përmbledhje të shembujve përkatës nga rajoni; së treti, përpjekjeve të Kosovës për të krijuar strukturat e saj të sigurisë dhe të përafrohen me NATO-n. Punimi do të përfundojë me një diskutim të opsioneve dhe rekomandimeve të politikave.

Një historik i shkurtër i përfshirjes së NATO-s në Kosovë

5. NATO ka udhëhequr një operacion për përkrahjen e paqes në Kosovë - Forcën e Kosovës (KFOR) - që nga qershori 1999. KFOR u krijua në vijim të fushatës 78-ditore të NATO-s kundër regjimit të Millosheviçit, me qëllim që t'i jepte fund dhunës në Kosovës. Mandatin i tij rrjedh nga Rezoluta 1244 (1999) e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara dhe Marrëveshjes Tekniko-Ushtarake midis NATO-s, Republikës Federale të Jugosllavisë dhe Serbisë. Sipas nenit 4, aneksit 2, të Rezolutës 1244 të OKB, "Prania ndërkombëtare e sigurisë me pjesëmarrje të konsiderueshme të Organizatës së Traktatit të Atlantikut të Veriut duhet të vendoset nën komandën dhe kontrollin e unifikuar dhe të autorizohet të krijojë një mjedis të sigurt për të gjithë njerëzit në Kosovë dhe të lehtësojë kthimin e sigurt në shtëpitë e tyre për të gjithë personat e zhvendosur dhe refugjatët."
6. KFOR-i operon nën Kapitullin VII të Kartës së OKB-së dhe, si i tillë, është një operacion i zbatimit të paqes. Objektivat origjinale ishin të shmangin armiqësitë e përtërira, të krijojnë një mjedis të sigurt dhe të sigurojnë rendin dhe sigurinë publike, demilitarizimin e Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK), mbështetjen e përpjekjes ndërkombëtare humanitare dhe koordinimin me praninë ndërkombëtare civile. Njëzet vjet nga vendosja e tij, KFOR-i vazhdon të kontribuojë në mirëmbajtjen e një mjedisi të sigurt në Kosovë dhe garantimin e lirisë së lëvizjes për të gjithë në përputhje me mandatin e tij origjinal.¹
7. Në vitin 1999, KFOR-i përbëhej nga më shumë se 50,000 trupa që vepronin nën një zinxhir të vetëm të komandës/autoritetit të Komandantit të KFOR-it (COMKFOR) i cili raporton te Komandanti i Komandës së Forcave të Përbashkëta

---

¹ NATO (2018), 'Roli i NATO-s në Kosovë.' E disponueshme: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm# [Qasur më: 22 tetor, 2019].

në Napoli, Itali. Me kalimin e kohës dhe me përmirësimin e situatës së sigurisë, NATO-ja gradualisht ka transformuar KFOR-in drejt një force më të vogël dhe më fleksibël me më pak detyra statike. Sot, KFOR përbëhet nga afro 4,000 trupa nga 28 vende të ndryshme. Ai vazhdon të ndihmojë në mirëmbajtjen e një mjedisi të sigurt dhe garantimin e lirisë së lëvizjes për të gjithë njerëzit dhe komunitetet në Kosovë, sipas mandatit të tij origjinal.

8. Përveç misionit kryesor për sigurimin e një mjedisi të sigurt në Kosovë, KFOR ka luajtur një rol jetik në krijimin e strukturave të sigurisë së Kosovës. Për këtë qëllim, KFOR ka luajtur një rol të rëndësishëm në mbështetjen e Trupave Mbrojtëse të Kosovës (TMK), të themeluara në procesin e demilitarizimit dhe transformimit të UÇK-së, si dhe Shërbimit Policor të Kosovës. Në veçanti, NATO dhe misioni i saj paqeruajtës në Kosovë u përfshinë në trajnime dhe mbikëqyrje të përditshme të TMK-së.
9. Në vitin 2005, filloi procesi i Rishikimit të Sektorit të Sigurisë së Brendshme (ISSR), i cili kishte për qëllim të vlerësojë dizajnin institucional, të forcojë pronësinë lokale dhe të propozojë arkitekturën e re të sigurisë brenda Kosovës. Kjo hapi rrugën për një proces të transferimit gradual të kompetencave në fushën e sigurisë tek institucionet vendore. Më e rëndësishmja, ISSR rekomandoi një forcë të vogël mbrojtëse prej jo më shumë se 2.500 personave që do të trashëgojnë funksionet e kryera nga TMK-ja. Forca mbrojtëse duhej të rekrutohej nga e gjithë popullata pa dallime etnike dhe pa kufizime për anëtarët e TMK-së që aplikonin për poste individualisht - por po ashtu pa të drejta për poste për anëtarët e TMK-së.²
10. Deklarata e Pavarësisë së Kosovës në vitin 2008 paraqet një pikë kthese në marrëdhëniet aktuale midis Kosovës dhe KFOR-it. Ndërsa nga njëra anë, mandati i KFOR-it mbetet i njëjtë në përputhje me Rezolutën 1244, që do të thotë gjithashtu se NATO-ja ka qëndrim neutral në raport me statusin e Kosovës, në praktikë, ajo ndërmoi një numër masash për t'iu përshtatur realitetit të ri. Kjo përfshinte edhe

---

² Yll Bajraktari dhe Christina Parajon (2006) 'The Future of Kosovo's Security Sector.' E disponueshme: <https://www.usip.org/publications/2006/12/future-kosovos-security-sector> [Qasur më: 22 tetor 2019].

transferimin e detyrave të sigurisë tek institucionet e reja të sigurisë së Kosovës (policia) por edhe detyra shtesë për ndërtimin e kapaciteteve në lidhje me Forcën e Sigurisë së Kosovës (FSK) të sapokrijuar.

- 11.** Sa i përket çështjes së pozicionit të NATO-s përballë statusit të Kosovës, në dhjetor 2007, ministrat e jashtëm të NATO-s ranë dakord që KFOR-i të mbetet në Kosovë në bazë të Rezolutës 1244, përveç nëse Këshilli i Sigurimit vendos ndryshe. Në Samitin e Bukureshtit në Prill 2008, udhëheqësit e NATO-s ranë dakord që NATO dhe KFOR do të vazhdojnë të punojnë me autoritetet lokale. Ata gjithashtu ranë dakord që, duke pasur parasysh mandatin e tij operacional, KFOR do të bashkëpunonte dhe ndihmonte Kombet e Bashkuara, Bashkimin Evropian dhe akterë të tjerë ndërkombëtarë, sipas rastit, për të mbështetur zhvillimin e një Kosove të qëndrueshme, demokratike, multi-etnike dhe paqësore.
- 12.** Po kështu, Ministrat e Jashtëm të NATO-s, më 2-3 dhjetor 2008, riafirmuan që prania e KFOR-it, e udhëhequr nga OKB, do të mbetet në Kosovë në bazë të Rezolutës 1244 të OKB-së. Ata ripohuan që NATO do të vazhdojë të punojë drejt shuarjes së Trupave Mbrojtëse të Kosovës dhe krijimit të Forcës së Sigurisë së Kosovës në bazë të fondeve të besimit vullnetar të NATO-s.³
- 13.** Ndërsa situata e sigurisë vazhdoi të përmirësohet, NATO vazhdoi me zbatimin e të ashtuquajturit process i shkëputjes: transferimin gradual të sigurisë për vendet e trashëgimisë fetare dhe kulturore nën mbrojtjen e KFOR-it të Policia e Kosovës. Kështu, deri në fund të 2013-ës, KFOR-i kishte transferuar sigurinë për tetë prona me status të veçantë të përcaktuar: Monumentin e Gazimestanit, Manastirin e Graçanicës, Manastirin e Zocishtes, Manastirin e Budisavcit, Manastirin e Goriocit, Zonën e Arckangjelit, Manastirin e Devicit dhe Patriarkanën e Pejës. Vetëm një vend i caktuar - Manastiri i Deçanit - aktualisht mbetet nën mbrojtje fikse të KFOR-it.⁴ Në mënyrë të ngjashme, KFOR-i gradualisht ka transferuar përgjegjësinë e

---

³ KFOR (2019), 'Historia'. E disponueshme: <https://jfcnaples.nato.int/kfor/about-us/history> [Qasur më: 22 tetor 2019].

⁴ NATO (2018) NATO's Role in Kosovo. E disponueshme: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm# [Qasur më: 22 tetor 2019].

kontrollit kufitar (me Shqipërinë, Malin e Zi dhe Maqedoninë e Veriut) te Policia e Kosovës.

- 14.** Sa i përket detyrave për ndërtimin e kapaciteteve, më 12 qershor 2008, NATO ra dakord të fillojë zbatimin e detyrave shtesë në Kosovë, d.m.th. të ndihmojë në shpërbërjen e Trupave Mbrojtëse të Kosovës (TMK) dhe në krijimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës (FSK), si dhe një strukturë civile për të mbikëqyrur FSK-në. Detyrat e mëposhtme janë zbatuar në koordinim dhe konsultim të ngushtë me autoritetet përkatëse vendore dhe ndërkombëtare.
- 15.** Roli i vazhdueshëm i NATO-s në Kosovë është përfshirë në Propozimin Gjithëpërfshirës për Zgjidhjen e Statusit të Kosovës (Propozimi i Ahtisarit). Sipas nenit 13 (Prania Ushtarake Ndërkombëtare) të Propozimit, “NATO do të krijojë një Prani Ushtarake Ndërkombëtare (IMP) për të mbështetur zbatimin e kësaj Marrëveshjeje, siç përcaktohet në Aneksin XI të saj.” Përveç rolit të saj në sigurimin e zbatimit të këtij Propozimi, IMP është gjithashtu përgjegjës për sigurimin e një mjedisi të sigurt në të gjithë territorin e Kosovës deri në kohën kur institucionet e Kosovës janë në gjendje të marrin përsipër përgjegjësi. Propozimi gjithashtu parashikoi zhvillimin e një procesi për të siguruar një plan tranzicioni për dorëzimin e përgjegjësisë të sigurisë së IMP me kalimin e kohës.
- 16.** Megjithatë, duke pasur parasysh pamundësinë e Këshillit të Sigurimit për të miratuar Propozimin e Ahtisarit, një transferim i plotë i përgjegjësisë për sigurinë në institucionet e Kosovës shtyhet për një kohë të pacaktuar. Sidoqoftë, kjo nuk e ka penguar NATO-n të ushtrojë përgjegjësinë e saj për zhvillimin e FSK-së. Që nga viti 2008, NATO ka mbikëqyrur ngritjen dhe trajnimin e një FSK-je shumë-etnike, profesionale dhe nën mbikëqyrje civile.
- 17.** Ndërtimi i kapaciteteve të NATO-s në Kosovë ushtrohet përmes Ekipit Këshillues dhe Ndërlidhës (NALT), i cili arriti aftësinë e plotë operacionale në janar 2017. Ky ekip u krijua pas bashkimit të Ekipit Ndërlidhës dhe Këshillit të NATO-s (NLAT), që vazhdoi të mbështes FSK-në përtej deklaratës së Këshillit të Atlantikut të Veriut për arritjen e kapaciteteve të plota operacionale të FSK-së në korrik 2013; dhe

Ekipi Këshillues i NATO-s (NAT), i krijuar në vitin 2008 për të mbikëqyrur krijimin e një organizate të udhëhequr nga autoritetet civile të Kosovës për të ushtruar kontroll civil mbi FSK-në.

18. NALT është një ekip me 41 personel ushtarak dhe civil, i ardhur nga 13 vende aleate dhe partnere. Ekipi ofron ndihmë praktike dhe këshilla për organizatat e sigurisë në Kosovë nga ekzekutivi deri në nivelin e forcës në fusha të tilla si logjistika, prokurimi dhe financat, zhvillimi dhe planifikimi i forcave, si dhe zhvillimi i lidershit. NALT gjithashtu luan një rol kryesor në zbatimin e ndërveprimit të zgjeruar me Kosovën që u miratua nga Këshilli i Atlantikut të Veriut në Dhjetor 2016.⁵

19. Pra, në Kosovën e pavarur, roli i NATO-s është i dyfishtë: së pari, ajo vazhdoi të angazhohet në mbështetjen e përpjekjeve për ndërtimin e kapaciteteve në lidhje me FSK-në dhe, së dyti, vazhdon të sigurojë një mjedis të qetë dhe të sigurt për të gjithë njerëzit dhe komunitetet në Kosovë sipas mandatit të saj nga Kombet e Bashkuara derisa të krijohen kushte për një transferim të plotë të kompetencave të institucionet vendore. Për këtë qëllim, NATO dhe KFOR kanë mbështetur në mënyrë aktive dialogun e Brukselit ndërmjet Kosovës dhe Serbisë.

20. Sidoqoftë, çështjet politike kanë vazhduar të jenë një gjembaç në marrëdhëniet e Kosovës me NATO-n. Kjo më së miri manifestohet në rastin e shndërrimit të FSK-së nga një forcë mbrojtëse civile në ushtri. Megjithëse në korrik 2013 Këshilli i Atlantikut të Veriut deklaroi se Forca e Sigurisë së Kosovës ka arritur aftësinë e plotë operacionale dhe është plotësisht e aftë të kryejë detyrat që i janë caktuar brenda mandatit të saj dhe sipas standardeve të përcaktuara nga NATO, procesi i transformimit është vonuar për pesë vjet për shkak të mosmarrëveshjeve në lidhje me rrugën ligjore që duhet ndjekur në procesin e transformimit.

21. Qëndrimi i NATO-s ka qenë se procesi i transformimit duhet të ndodhë vetëm përmes ndryshimeve kushtetuese, që në praktikë nënkupton pëlqimin e

---

⁵ Po aty.

deputetëve serbë në Parlamentin e Kosovës. Në një situatë kur partia kryesore serbe, Srpska Lista (Lista Serbe) kontrollohet drejtpërdrejt nga Qeveria serbe, një zgjidhje e tillë doli praktikisht e pamundur.

22. Megjithë rezervat e NATO-s, Parlamenti i Kosovës votoi në dhjetor 2018 për të ndryshuar mandatin e FSK-së duke ruajtur emrin e saj. Megjithë mbështetjen e SHBA-ve, NATO reagoi duke përmendur shqetësime për 'kohën e keqe' të vendimit. Sipas Sekretarit të Përgjithshëm të NATO-s, Jens Stoltenberg, "NATO mbështet zhvillimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës nën mandatin e saj aktual. Me ndryshimin e mandatit, Këshilli i Atlantikut të Veriut tani do të duhet të rishqyrtojë nivelin e angazhimit të NATO-s me Forcën e Sigurisë së Kosovës."⁶

23. Sidoqoftë, krijimi i FSK-së si një forcë e armatosur me një mandat të ri është një ngjarje historike në procesin e përfundimit të arkitekturës së sigurisë në Kosovë dhe konsolidimit të shtetësisë. Ky vendim hap horizonte të reja për Kosovën në bashkëpunimin e saj ushtarak me NATO-n dhe vendet e saj anëtare individuale me qëllim të anëtarësimit në Aleancë në të ardhmen e afërt. Megjithatë, para se të vlerësojmë gatishmërinë e Kosovës për t'u anëtarësuar në NATO, ne do të përshkruajmë shkurtimisht procesin e anëtarësimit në NATO dhe kërkesat politike dhe ushtarake që dalin nga ky proces.

Kriteret e anëtarësimit të NATO-s dhe zgjerimi i saj pas Luftës së Ftohtë

24. Që nga themelimi në vitin 1949, Aleanca e NATO-s është rritur nga 12 në 29 vende përmes shtatë raundeve të zgjerimit. Si aleancë e mbrojtjes kolektive, qëllimi i NATO-s është të garantojë lirinë dhe sigurinë e anëtarëve të saj me mjete politike dhe ushtarake. NATO gjithashtu promovon vlera demokratike dhe u mundëson anëtarëve të konsultohen dhe bashkëpunojnë në çështjet e mbrojtjes dhe të

---

⁶ NATO (2018), 'Deklaratë e Sekretarit të Përgjithshëm të NATO-s për miratimin e ligjeve për tranzicionin e Forcës së Sigurisë së Kosovës'. E disponueshme: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_161631.htm [Qasur më: 22 tetor 2019].

lidhura me sigurinë për të zgjidhur problemet, të krijojnë besim dhe, në planin afatgjatë, të parandalojnë konfliktin.

25. Dera e NATO-s mbetet e hapur për çdo vend evropian që është në gjendje të ndër marrë angazhimet dhe detyrimet e anëtarësimit, dhe të kontribuojë në sigurinë në zonën Euro-Atlantike. Në terma konkret, anëtarësimi në NATO mbetet i hapur për “çdo shtet tjetër evropian në gjendje të çojë më tej parimet e këtij Traktati dhe të kontribuojë në sigurinë e zonës së Atlantikut të Veriut.” Aktualisht, NATO ka 29 anëtarë dhe katër vende partnere kanë deklaruar aspiratat për anëtarësim në NATO: Bosnje dhe Hercegovina, Gjeorgjia, Republika e Maqedonisë së Veriut dhe Ukraina.

26. Vendet që kanë shprehur interes për t'u anëtarësuar në Aleancë fillimisht janë të ftuara të përfshihen në një Dialog të Intensifikuar me NATO-n në lidhje me aspiratat e anëtarësimit të tyre dhe reformat që lidhen me të. Përveç që duhet të dëshmojnë se ato janë në gjendje të çojnë më tej parimet e Traktatit të Uashingtonit të vitit 1949 dhe të kontribuojnë për sigurinë në zonën euro-atlantike, vendet aspiruese duhet të plotësojnë disa kriteret politike, ekonomike dhe ushtarake, të cilat janë përcaktuar në Studimin e vitit 1995 për Zgjerimin e NATO-s.

27. Studimi i vitit 1995 për Zgjerimin e NATO-s është një studim i kryer për të analizuar meritat e pranimit të anëtarëve të rinj dhe mënyrën sesi ato duhet të sillen në dritën e mundësive të dhëna nga fundi i Luftës së Ftohtë për të garantuar siguri shtesë në të gjithë zonën Euro-Atlantike. Ky studim gjithashtu diskuton mënyrat me të cilat zgjerimi i NATO-s do të kontribuonte në forcimin e stabilitetit dhe sigurisë për të gjithë.

28. Sipas Studimit, vendet që kërkojnë anëtarësimin në NATO do të duhet të jenë në gjendje të demonstrojnë se kanë përmbushur disa kërkesa. Këto përfshijnë: një sistem politik demokratik që funksionon bazuar në një ekonomi të tregut; trajtimi i drejtë i popullatës pakicë; një angazhim për zgjidhjen paqësore të konflikteve; aftësia dhe gatishmëria për të dhënë një kontribut ushtarak në operacionet e

NATO-s; dhe një angazhim për marrëdhëniet demokratike civilo-ushtarake dhe strukturat institucionale.⁷

29. Studimi i vitit 1995 nënvizon rëndësinë e reformave demokratike dhe kështu zgjeron fushën e përqendrimit të Aleancave përtej çështjeve të sigurisë. Në praktikë, këto kërkesa ishin të vështira për t'u arritur nga vendet aspiruese të ish-Bllokut Lindor të cilat po kalonin një proces gjithëpërfshirës të reformave ekonomike, politike dhe ushtarake. Kështu, për të ofruar këshilla, ndihmë dhe mbështetje praktike, të përshtatura për nevojat individuale të vendeve që dëshirojnë të anëtarësohen në Aleancë, NATO lansoj në prill 1999 Planin e Veprimit për Anëtarësim (MAP).

30. Qëllimi kryesor i Planit është të ndihmojë vendet që aspirojnë anëtarësimin në NATO në përgatitjet e tyre dhe ajo u bazua shumë në përvojën e fituar gjatë procesit të pranimit të Republikës Çeke, Hungarisë dhe Polonisë, të cilat u bënë anëtare të raundit të parë të zgjerimit pas Luftës së Ftohtë në 1999.⁸ Plani i Veprimit për Anëtarësim, i cili është një manifestim praktik i politikës së Dyerve të Hapura, është i ndarë në pesë kapituj: I. çështjet politike dhe ekonomike; II. çështjet e mbrojtjes / ushtarake; III. çështjet e burimeve; IV. çështjet e sigurisë; V. çështjet juridike.

31. Procesi i MAP siguron një mekanizëm të përqendruar dhe fer të vlerësimit mbi përparimin e vendeve aspirante në programet e tyre dhe përfshin këshilla politike dhe teknike. Një element kryesor është qasja e planifikimit të mbrojtjes për vendet që aspirojnë, e cila përfshin përpunimin dhe rishikimin e objektivave të planifikimit të rëna dakord. MAP ndihmoi në përgatitjen e shtatë vendeve që iu bashkuan NATO-s në raundin e dytë të zgjerimit pas Luftës së Ftohtë më 2004 (Bullgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Rumania, Sllovakia dhe Sllovenia), si dhe Shqipëria dhe Kroacia (të cilat u bashkuan në prill 2009) dhe Mali i Zi (i cili u

---

⁷ NATO (2019) 'Zgjerimi'. E disponueshme: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49212.htm [Qasur më: 22 tetor 2019].

⁸ NATO (2019), 'Plani i Veprimit për Anëtarësim (MAP)'. E disponueshme: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37356.htm [Qasur më: 22 tetor 2019].

bashkua në 2017). Pjesëmarrësit aktualë në MAP janë Bosnja dhe Hercegovina dhe Republika e Maqedonisë së Veriut.

32. Një vështrim prapa në histori tregon qartë se suksesi në demokratizim ishte qartë faktori më i rëndësishëm në favor të përparimit të shteteve post-komuniste drejt anëtarësimit në NATO.⁹ Për shembull, Polonia, Hungaria dhe Republika Çeke (dhe Sllovenia) ishin demokracitë e vetme të konsoliduara në Evropën post-komuniste kur NATO i ftoi ata të bashkoheshin me aleancën në Samitin e saj të Madridit në 1997. Vendeve tjera iu nevojiti më shumë kohë për të arritur demokracinë e konsoliduar dhe kontrollin demokratik civil mbi forcat e armatosura dhe kështu të hapnin dyert për anëtarësimin në NATO.

33. Me pak fjalë, sipas procedurave të NATO-s, një vend që shpreh interes për anëtarësimin në Aleancë fillimisht ftohet të përfshihet në një Dialog të Intensifikuar me NATO-n në lidhje me aspiratat e anëtarësimit të tij dhe reformat që lidhen me të. Vendet aspirante më pas mund të ftohen të marrin pjesë në MAP për t'u përgatitur për anëtarësim të mundshëm dhe të demonstrojnë aftësinë e tyre për të përmbushur detyrimet dhe angazhimet e anëtarësimit në të ardhmen. Pasi Aleatët kanë vendosur të ftojnë një vend të bëhet anëtar i NATO-s, ata zyrtarisht ftojnë vendin të fillojë bisedimet e pranimit me Aleancën. Ky është hapi i parë në procesin e pranimit në rrugën e anëtarësimit zyrtar.

34. Shpejtësia e pranimit ndryshon në mënyrë të konsiderueshme dhe varet nga aftësitë e vendeve individuale për të ndërmarrë reformat e nevojshme dhe për të përmbushur standardet e kërkuara. Për shembull, Bullgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Rumania, Sllovakia dhe Sllovenia u bënë pjesë e MAP-it më 1999 dhe u bënë anëtare të NATO-s më 2004. Nga ana tjetër, Mali i Zi iu bashkua MAP në dhjetor 2009 dhe u bë anëtar i Aleancës në qershor 2017. Në rastin e Shqipërisë, vendit iu desh një dekadë për t'u bërë anëtare e NATO-s pasi ajo u bë pjesë e MAP më 1999.

---

⁹ Zoltan Barany (2009), 'Shtrirja e ombrellës: Zgjerimi lindor i NATO-s.' *European View*, 8(2), 231–238, 233.

- 35.** Maqedonia e Veriut është një përjashtim i dukshëm. Ajo u bë pjesë e MAP më 1999 dhe ishte gati të pranonte një ftesë për të filluar bisedimet e pranimit në 2008 së bashku me Shqipërinë dhe Kroacinë, por Greqia përdori veton e saj për të bllokuar anëtarësimin e saj në NATO. Sidoqoftë, më 11 korrik 2018, pas marrëveshjes historike midis Athinës dhe Shkupit për zgjidhjen e çështjes së emrit, liderët aleatë ftuan qeverinë në Shkup të fillojë bisedimet e pranimit për t'u anëtarësuar në NATO. Maqedonia e Veriut do të bëhet shteti i 30-të anëtar i NATO-s.
- 36.** Rasti maqedon nxjerr në pah një çështje të rëndësishme në lidhje me anëtarësimin në NATO. Përkatësisht, parimi i vendimmarrjes njëzëri zbatohet për të ftuar vendet e reja për t'u anëtarësuar në Aleancë. Pra, megjithëse Maqedonia e Veriut kishte përmbushur të gjitha kriteret dhe ishte gati të fillonte bisedimet e pranimit më 2008, mosmarrëveshja e saj për emrin me Greqinë u bë një pengesë e pakapërcyeshme. Në rastin konkret të Kosovës, duke pasur parasysh që katër anëtarë të NATO-s (Spanja, Greqia, Sllovakia dhe Rumania) nuk e njohin Kosovën, një vendim për të filluar bisedime zyrtare të anëtarësimit është joreale nëse jo e pamundur për momentin.
- 37.** Në mënyrë të ngjashme, Qiproja mbetet e vetmja anëtare e BE-së që nuk është anëtare e NATO-s ose pjesë e një programi partneriteti. Kjo për shkak të refuzimit të Turqisë për të njohur autoritetet e Republikës së Qipros si përfaqësuesit e vetëm të ishullit të ndarë. Kjo jo vetëm që e ka penguar Qipron të bashkëpunojë më afër me NATO-n, por gjithashtu është bërë një pengesë në bashkëpunimin strategjik të NATO-s me BE-në.¹⁰
- 38.** Sidoqoftë, përveç anëtarësimit zyrtar, NATO ka zhvilluar një rrjet partneritetesh me rreth 40 vende jo-anëtare nga zona Euro-Atlantike, Mesdheu dhe rajoni i Gjirit, dhe partnerë të tjerë në të gjithë globin. Këto vende ndjekin dialog dhe bashkëpunim praktik me Aleancën dhe shumë prej tyre kontribuojnë në operacionet dhe misionet e udhëhequra nga NATO ndërkombëtarisht.

---

¹⁰ Peter Ricketts (2019), 'Pse bashkëpunimi BE-NATO është provuar kaq i vështirë'. E disponueshme: <https://www.kcl.ac.uk/news/why-eu-nato-cooperation-has-proved-so-difficult> [Qasur më: 22 tetor 2019].

- 39.** Një program i tillë i partneritetit është Partneriteti për Paqen (PfP) i filluar më 1994. Ai është një program i bashkëpunimit praktik dypalësh midis vendeve individuale partnere euro-atlantike dhe NATO-s. Ky program i lejon partnerët të krijojnë një marrëdhënie individuale me NATO-n, duke zgjedhur përparësitë e tyre për bashkëpunim. Aktualisht, ka 21 vende (përfshirë Serbinë) në programin Partneritet për Paqen. Shumë vende pjesëmarrëse në këtë program zgjedhën të kontribuojnë me trupa në operacionet e ruajtjes së paqes të NATO-s në të gjithë botën. Për shembull, disa vende partnere të NATO-s kanë vendosur paqeruajtësit si pjesë e forcës paqeruajtëse të drejtuar nga NATO në Kosovë (KFOR).
- 40.** Një partneritet tjetër i rëndësishëm është Karta e Adriatikut, një nismë e formuar nga Shqipëria, Kroacia, Republika e Maqedonisë së Veriut dhe Shtetet e Bashkuara për të ndihmuar përpjekjet e tyre për t'u anëtarësuar në NATO. Karta u nënshkrua më 2 maj 2003 në Tiranë nën kujdesin e Shteteve të Bashkuara. Bosnja dhe Hercegovina dhe Mali i Zi u bashkuan në vitin 2008. Kosova dhe Serbia janë vëzhgues që nga viti 2012. Kërkesa për anëtarësim e Kosovës në 2014 u refuzua për shkak të kundërshtimit nga Bosnja dhe Hercegovina.
- 41.** Si përmbledhje, politika e Portës së Hapur të NATO-s ka qenë qasja mbizotëruese pas rënies së komunizmit. Ndërsa misioni dhe vlerat themeluese të NATO-s janë akoma në fuqi, kërkesat dhe procedurat e anëtarësimit të tij janë modifikuar në dritën e ndryshimeve në kontekstin e pas Luftës së Ftohtë. Në praktikë, NATO është bërë një fuqi e madhe transformuese në Evropën Lindore.
- 42.** Për më tepër, marrëdhënia e ngushtë afatgjatë midis demokracive të Evropës dhe Amerikës së Veriut është mbështetur në vlera të përbashkëta, siç është fryma e lirisë individuale dhe bindja se qeveritë duhet të udhëhiqen nga parimi i sundimit të ligjit, mbrojtja e të drejtave të individëve dhe të pakicave, plus një gatishmëri për të bërë sakrifica për të mbrojtur këto vlera.¹¹

---

¹¹ Lee Crowley, B. (2011), 'Marrëdhënia Transatlantike: Një Aleancë e vlerave.' *European View*, 10(1). E disponueshme: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1007/s12290-011-0161-7> 121-126 [Qasur më: 22 tetor 2019].

- 43.** Tridhjetë vjet pas përfundimit të Luftës së Ftohtë, është bërë e qartë se nuk ka asnjë alternative të vlefshme për ombrellën e sigurisë së NATO-s mbi Evropë. “Pjesa lindore e kontinentit po përballet me një Rusi revizioniste dhe ekspansioniste. Stabiliteti i tij mund të sigurohet vetëm nga një aleancë efektive që krijon baza të përhershme në rajonet më të prekshme si një parandalues për agresionin e Moskës. Një prani e fortë e SHBA-së brenda një aleance të gjerë që përfshin të gjitha demokracitë e Evropës është në interesin kombëtar të Amerikës dhe të të gjithë anëtarëve të NATO-s.”¹²
- 44.** Kërcënimi i ri i paraqitur nga një Rusi në ringjallje, si dhe akterë të tjerë me agjendat anti-evropiane dhe anti-demokratike, e bëjnë anëtarësimin në NATO gjithnjë e më të rëndësishëm për vendet e Ballkanit Perëndimor. Me një BE që lufton në betejën për tu reformuar ndërsa ruan unitetin, NATO është institucioni i vetëm i mbetur që mbështet sigurinë ndërkombëtare.
- 45.** Zgjerimi i NATO-s në Evropën post-komuniste është zhvilluar në mënyrë të barabartë, dhe në disa raste, i ka paraprirë procesit të evropianizimit. Ajo “ka siguruar bazën për një zgjerim të thelbit të shoqërisë ndërkombëtare evropiane pasi që anëtarët e rinj janë përfshirë në praktikën institucionale, politike dhe sociale të asocuara me Aleancën dhe NATO-n”.¹³
- 46.** Megjithatë, përkundër përfshirjes së drejtpërdrejtë të NATO-s për 20 vjet në Kosovë, Kosova ende nuk ka për të krijuar ndonjë marrëdhënie zyrtare, bilaterale ose kontraktuale me NATO-n. Më shumë se njëmbëdhjetë vjet nga shpallja e pavarësisë, Kosova ende mbetet i vetmi vend i Ballkanit Perëndimor që nuk ka asnjë formë të bashkëpunimit zyrtar me NATO-n. Në vijim, punimi vlerëson gjendjen në Kosovë në sektorin e sigurisë dhe marrëdhëniet e saj me NATO-n.

---

¹² Janusz Bugajski (2016), ‘Only Nato Can Defend Europe.’ *European View*, 15(1), 27–35, 27. E disponueshme: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1007/s12290-016-0383-9> [Qasur më: 22 tetor 2019].

¹³ Mark Webber (2011), ‘NATO: Brenda dhe në mes të Shoqërisë Ndërkombëtare Evropiane.’ *European Integration*, 33:2, 139-158, 154.

Kosova dhe NATO: Një 'fëmijë' i NATO-s që trajtohet si i flakur

- 47.** Marrëdhëniet e Kosovës me NATO-n janë komplekse dhe paradoksale. Në shumë mënyra, Kosova i detyrohet Aleancës së NATO-s për ekzistencën dhe sigurinë e saj. Megjithatë, vendi është i vetmi në rajon pa asnjë lloj marrëdhënie bilaterale me NATO-n. Sado e mirëseardhur që është nga institucionet e Kosovës dhe njerëzit e saj, NATO është e pranishme në Kosovë jo si rezultat i një marrëveshje zyrtare me Kosovën por në bazë të një marrëveshje me një vend që nuk ekziston më - Republika Federale e Jugosllavisë (RFJ). Përkundër kësaj dhe ndryshimeve të tjera domethënëse që kanë ndodhur ndërkohë, më e rëndësishmja, shpallja e pavarësisë së Kosovës në 2008 dhe themelimi i Forcave të Armatosura të Kosovës në vitin 2018, mandati i NATO-s ende mbetet i njëjtë dhe buron nga Rezoluta 1244 e OKB-së.
- 48.** Legjislacioni kosovar përmban një numër klauzolash që riafirmojnë mandatin e NATO-s dhe synimin e Kosovës për t'u anëtarësuar në Aleancë. Nga njëra anë, vetë preambula e Kushtetutës kosovare pohon 'qëllimin e pjesëmarrjes së plotë të shtetit të Kosovës në proceset e integritetit euro-atlantik'.
- 49.** Nga ana tjetër, neni 153 [Prania Ndërkombëtare Ushtarake] e Kushtetutës së vitit 2008, përcaktoi se "Pavarësisht nga ndonjë dispozitë e kësaj Kushtetute, Prania Ndërkombëtare Ushtarake ka mandatin dhe kompetencat e përcaktuara në instrumentet përkatëse ndërkombëtare, përfshirë Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara dhe Propozimin Gjithëpërfshirës për Zgjidhjen e Statusit të Kosovës, të datës 26 mars 2007. Kreu i Prezencës Ushtarake Ndërkombëtare do të jetë, në përputhje me Propozimin Gjithëpërfshirës për Zgjidhjen e Statusit të Kosovës, datë 26 mars 2007, autoriteti përfundimtar në teatër në lidhje me interpretimin e atyre aspekteve të Marrëveshjes në fjalë që i referohen Pranisë Ushtarake Ndërkombëtare. Asnjë autoritet i Republikës së Kosovës nuk ka juridiksion të rishikojë, zvogëlojë ose kufizojë mandatin, kompetencat dhe detyrimet e përmendura në këtë nen."

50. Ky nen nen edhe mandatin e KFOR-it sipas Rezolutës 1244 dhe mungesën e juridiksionit të Kosovës për të rishikuar, zvogëluar ose kufizuar këtë mandat. Sidoqoftë, ky nen u shfuqizua¹⁴ në vitin 2012 në fund të periudhës të pavarësisë së mbikëqyrur të Kosovës duke imponuar kështu nevojën për një kornizë të re që rregullon marrëdhëniet bilaterale ndërmjet Kosovës dhe NATO-s. Sidoqoftë, NATO deri më tani nuk ka treguar shenja ose gatishmëri për të negociuar një marrëveshje të re për praninë e saj në Kosovë dhe vazhdon të funksionojë sipas mandatit të saj original, megjithëse me angazhime të zvogëluara në terren. Të gjitha ndryshimet që kanë ndodhur deri më tani në lidhje me detyrat dhe përgjegjësitë e NATO-s janë ndërmarrë nga anëtarët e NATO-s pa konsultime zyrtare me autoritetet e Kosovës.

51. Megjithatë, si pjesë e procesit të marrjes gradualisht të më shumë përgjegjësi për sigurinë e saj, në mars 2012 Qeveria e Republikës së Kosovës filloi një Rishikim të Sektorit të Sigurisë Strategjike (SSSR).¹⁵ Qëllimi i SSSR ishte të bënte një analizë gjithëpërfshirëse të të gjitha aspekteve të sigurisë në Republikën e Kosovës në mënyrë që të analizojë sfidat aktuale dhe të ardhshme të sigurisë; përcaktojë qartë rolet e secilit institucion në sektorin e sigurisë për të shmangur dublikimin dhe për të maksimalizuar aftësitë institucionale; dhe për të identifikuar aftësitë e kërkuara për të garantuar sigurinë e qytetarëve të Kosovës.

52. Megjithëse procesi SSSR ishte një proces serioz, metodik, analitik, i cili u zhvillua me sukses me qëllim që të siguroj një përgjigje ndaj nevojave të sigurisë në përputhje me aftësitë financiare, shumë nga rekomandimet e tij nuk janë zbatuar ose janë vonuar nga institucionet relevante.¹⁶

---

¹⁴ *Ndryshimet në Kushtetutën e Republikës së Kosovës në lidhje me përfundimin e mbikëqyrjes ndërkombëtare të pavarësisë së Kosovës [Botuar në Gazetën Zyrtare të Republikës së Kosovës / Nr. 25/7 Shtator 2012, Prishtinë]*

¹⁵ Qeveria e Kosovës (2014), 'Analiza e Rishikimit të Sektorit të Sigurisë Strategjike të Republikës së Kosovës'. E disponueshme: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Analysis_of_Strategic_Security_Sector_Review_of_RKS_060314.pdf [Qasur më: 22 tetor 2019].

¹⁶ Besa Kabashi-Ramaj (2016), 'Rishikimi i sektorit strategjik të sigurisë së Kosovës: Një mundësi e humbur', *FES*. E disponueshme: http://www.fes-prishtina.org/wb/media/Publications/2016/KOSOVOS%20STRATEGIC%20SECURITY%20SECTOR%20REVIEW_permiresimet_final.pdf [Qasur më: 22 tetor 2019].

53. Deri më tani, zhvillimi kryesor ka qenë krijimi dhe zhvillimi i Forcës së Sigurisë së Kosovës (FSK) në përputhje me standardet e NATO-s. FSK-ja arriti kapacitetet e saj operative në 2013 por procesi i transformimit ishte shtyrë deri në vitin 2018 për shkak të pengesave ligjore dhe politike. Procesi i plotë i tranzicionit do të zgjasë gati një dekadë dhe kërkon koordinim institucional, përpjekje të zgjeruara dhe një buxhet të shtuar.
54. Paralelisht me trajnimin dhe zhvillimin e kapaciteteve operacionale, FSK-ja dhe Ministria e Forcës së Sigurisë së Kosovës kanë bërë përpjekje për të përmirësuar bashkëpunimin me vendet dhe ushtritë e tjera. Në këtë mënyrë, Ministria për Forcën e Sigurisë së Kosovës (riemëruar në Ministrinë e Mbrojtjes në vitin 2018), bazuar në marrëveshjet bilaterale dhe Ligjin Nr. 04 / L-177 në vendosjen jashtë vendit të FSK-së, ka marrë pjesë në disa misione humanitare dhe shumë stërvitje të përbashkëta dhe trajnime jashtë vendit me shtetet partnere.
55. Deri më sot, Kosova, bazuar në nenet 18 dhe 65 (1) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, ka arritur të nënshkruajë dhe ratifikojë SOFA-n (Marrëveshja e Statusit të Forcave) vetëm me Shqipërinë (Ligji Nr. 04/L -248 për ratifikimin e marrëveshjes për statusin e anëtarëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë dhe Forcës së Sigurisë së Republikës së Kosovës gjatë qëndrimit të përkohshëm në territorin e shteteve përkatëse, (shkurt 2014), si dhe Ligji Nr. 04/L-122 për ratifikimin e shkëmbimit të notave diplomatike për statusin e forcave të huaja ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Shteteve të Bashkuara të Amerikës (shkurt 2012). Në lidhje me SHBA-të, FSK-ja ka krijuar një bashkëpunim të ngushtë me Gardën Kombëtare të Iowa-s.
56. Aktualisht, Kosova përballet me *dy sfida kryesore* në drejtim të përparimit të marrëdhënieve të saj me NATO-n. Së pari, duhet të gjejë një mënyrë për të nënshkruar një lloj marrëveshjeje mbi praninë e NATO-s në Kosovë bazuar në legjislacionin e Kosovës, i cili gjithashtu pasqyron realitetin e ri në terren pas transformimit të mandatit të FSK-së në 2018. Kjo do të rregullojë praninë e KFOR-it sipas praktikës standarde të Marrëveshjes së Statusit të Forcave (SOFA) dhe

siguron një plan për transferimin gradual të kompetencave nga NATO në FSK për çështje ushtarake.

57. Kosova nuk është nënshkruese e marrëveshjes SOFA të NATO-s dhe nuk ka marrëveshje dypalëshe për statusin e forcave ushtarake me shumicën e anëtarëve të NATO-s (përveç SHBA dhe Shqipërisë), dhe kjo është një çështje serioze ligjore që parandalon pjesëmarrjen e forcave të armatosura të partnerëve të NATO-s në aktivitetet e organizuara nga FSK-ja ose ndonjë institucion tjetër i Kosovës. Për këtë arsye, ekziston një nevojë e menjëhershme për rregullimin juridik të statusit të forcave ushtarake të huaja në Kosovë deri në ditën kur vendi mund të bëhet një nënshkruar i marrëveshjes SOFA të NATO-s.

58. Në realitet, të gjithë anëtarët e NATO-s janë pjesë e marrëveshjes SOFA të NATO-s. Përveç kësaj, ekziston edhe Pfp SOFA (Marrëveshja për Statusin e Forcave të Partneritetit për Paqe), e cila është një marrëveshje shumëpalëshe midis vendeve anëtare të NATO-s dhe vendeve pjesëmarrëse në programin e Partneritetit për Paqe. Ky dokument i rëndësishëm trajton gjithashtu statusin e forcave të huaja derisa janë pranishme në territorin e një shteti tjetër dhe është thelbësor në rregullimin e çështjeve të tilla midis vendeve të NATO-s dhe vendeve të tjera partnere jo-anëtare që marrin pjesë në programet e NATO-s.

59. Në 2018, Qeveria e Kosovës ka miratuar një Koncept dokument për statusin e forcave të armatosura të huaja në Republikën e Kosovës, përgatitur nga Ministria për Forcën e Sigurisë së Kosovës.¹⁷ Duke pasur parasysh mungesën e marrëdhënieve bilaterale të Kosovës me NATO-n, dokumenti propozon miratimin e një ligji të veçantë për rregullimin e statusit dhe procedurave të hyrjes / daljes, qëndrimit të përkohshëm ose lëvizjes tranzitore të forcave të armatosura të huaja në territorin e Republikës së Kosovës. Një ligj i tillë i veçantë shihet si një alternativë më e mirë sesa nënshkrimi i marrëveshjeve individuale SOFA me të gjithë anëtarët e NATO-s.

---

¹⁷ Ministria për Forcën e Sigurisë së Kosovës (2018), 'Koncept - Dokument: Për statusin e forcave të armatosura të huaja në Republikën e Kosovës'. E disponueshme: <http://konsultimet.rks-gov.net/viewConsult.php?ConsultationID=40327> [Qasur më: 22 tetor 2019].

60. Sfida e dytë në marrëdhëniet ndërmjet Kosovës dhe Aleancës së NATO-s është më komplekse dhe ka të bëjë me marrëdhëniet e ardhshme të Kosovës me NATO-n dhe anëtarësimin e mundshëm. Anëtarësimi në NATO mbetet një politikë kryesore e jashtme dhe objektiv i sigurisë së institucioneve të Kosovës së bashku me atë të integritit në BE. Megjithatë, më shumë se 11 vjet nga shpallja e pavarësisë së Kosovës, nuk ka ndodhur asnjë përparim në marrëdhëniet me NATO-n.

61. Sipas Qeverisë së Kosovës, gjatë zhvillimit dhe transformimit të FSK-së, qëllimi i përgjithshëm është të arrihet anëtarësimi i Republikës së Kosovës në programin PfP (Partneritet për Paqe), i cili përbëhet nga dy aspekte: politike dhe ushtarake. Në aspektin politik, përmes Pfp-së, Kosova synon të fillojë një kapitull të ri të bashkëpunimit dhe partneritetit me NATO-n, i cili përbën një hap përpara drejt integritit të plotë në strukturën euro-atlantike. Në aspektin ushtarak, Kosova synon të marrë pjesë në ushtrime të përbashkëta ushtarake me anëtarët e NATO-s dhe Pfp-së. Kosova gjithashtu synon të zgjerojë mundësinë e dërgimit të anëtarëve të FSK-së në qendra shkollore akademike dhe trajnuese, ushtrime të përbashkëta në terren dhe operacione të vërteta humanitare dhe paqeruajtëse me vendet partnere.¹⁸

62. Në 2015/16, një shkëmbim letrash midis Kryeministrit të atëhershëm të Kosovës, Isa Mustafa, dhe Sekretarit të Përgjithshëm të NATO-s, Jens Stoltenberg, dukej se hapi një dritare të re mundësish në marrëdhëniet midis Kosovës dhe NATO-s. Më 19 nëntor 2015, Kryeministri i Kosovës i dërgoi një letër Sekretarit të Përgjithshëm të NATO-s, Z. Jens Stoltenberg, përmes së cilës ai kërkoi që Kosova të krijojë një marrëdhënie të individualizuar dhe bashkëpunuese me NATO-n, e cila mund të përfshijë këto elemente: a) dialog i rregullt politik midis NATO-s dhe Kosovës në nivelet më të larta politike dhe ministrore; b) themelimin e një zyre ndërlidhëse të Kosovës në selinë e NATO-s në Bruksel; c) ndihmë, vlerësim dhe zhvillim i një programi të bashkëpunimit të individualizuar për të formuar bazën për bashkëpunim të forcuar me NATO-n; d) përmirësimi i pranisë civile dhe

---

¹⁸ Po aty.

ushtarake të NATO-s në Kosovë, dhe konkretisht, konsolidimi i NLAT (Ekipi Këshillëdhënës i Ndërlidhjes i NATO-s) dhe i NAT (Ekipi Këshillues i NATO-s) në një ekip të vetëm të integruar; e) Grante të sponsorizimit të Divizionit të Diplomacisë Publike (PDD) për institucionet e Kosovës, OJQ-të, universitetet, thnik-tanks/institutet kërkimore dhe organizatat e tjera përkatëse të shoqërisë civile për çështje të paqes dhe sigurisë; f) qasja në programet dhe mjetet e NATO-s, të tilla si Shkenca për Paqen dhe Sigurinë dhe Ndërtimi i Programeve të Integritetit, të cilat mund të forcojnë bashkëpunimin dhe dialogun me NATO-n dhe partnerët e saj bazuar në inovacionin e kërkimit shkencor dhe shkëmbimin e njohurive me Kosovën.¹⁹

- 63.** Si përgjigje ndaj kërkesës së Qeverisë së Kosovës për të vendosur marrëdhënie të drejtpërdrejta bilaterale, NATO vendosi një kornizë bashkëpunimi, e njohur si 'Ndërveprimi i Zgjeruar NATO-Kosovë' që do të mundësonte përfshirjen e Kosovës në disa programe të NATO-s për institucionet shtetërore dhe joshtetërore të Kosovës. Sidoqoftë, një ndërveprim i tillë nuk nënkupton që Kosova është një vend partner i NATO-s për shkak të faktit se 4 anëtarë të NATO-s ende nuk e njohin Kosovën.
- 64.** Në kuadrin e ndërveprimit të ri të zgjeruar NATO-Kosovë, komunikimi dypalësh dhe vizitat e rregullta të zyrtarëve të lartë të NATO-s në Kosovë janë intensifikuar dhe anëtarëve të FSK-së u është lejuar të marrin pjesë në programe të ndryshme trajnimi të NATO-s.²⁰ Për më tepër, Kosovës iu lejua të marrë pjesë në programe të ndryshme të NATO-s, siç janë Ndërtimi i Programit të Integritetit, Programi Shkencë për Paqen dhe Sigurinë e NATO-s, Diplomacia Publike.
- 65.** Megjithatë, ende nuk është shumë e qartë nëse bashkëpunimi i Kosovës me NATO-n do të ndikohet dukshëm nga vendimi i saj për të shndërruar Forcën e Sigurisë së Kosovës në një ushtri përmes ndryshimit të ligjit dhe jo përmes ndryshimeve kushtetuese. Vlen të kujtojmë se në një reagim ndaj vendimit të Parlamentit të Kosovës në Dhjetor 2018, Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s kishte deklaruar se

---

¹⁹ KIPRED (2016), 'Vëzhguesi i Sektorit të Sigurisë së Kosovës: Vëllimi I'. E disponueshme: <https://goo.gl/jNkFl3> [Qasur më: 22 tetor 2019].

²⁰ Intervistë e RIDEA-s me Komandantin e Përgjithshëm të FSK-së. Prishtinë, 28 qershor 2019.

“Me ndryshimin e mandatit, Këshilli i Atlantikut të Veriut tani do të duhet të rishqyrtojë nivelin e angazhimit të NATO-s me Forcën e Sigurisë së Kosovës.”

66. E rëndësishme pasi që mund të jetë nga një këndvështrim simbolik, korniza e ndërveprimit të zgjeruar NATO-Kosovë nuk adreson dy sfidat kryesore të Kosovës në lidhje me marrëdhëniet e saj të ardhshme me NATO-n dhe anëtarësimin e mundshëm në Aleancë. Sidoqoftë, prapëseprapë Kosova mund të përfitojë nga kjo derisa kushtet të krijohen për një marrëveshje partneriteti dhe një proces zyrtar të pranimit.

67. Rishikimi i sektorit të sigurisë në Kosovë dhe procesi i vazhdueshëm i transformimit të Forcës së Sigurisë së Kosovës janë zhvillime të rëndësishme drejt zhvillimit të një sistemi modern të sigurisë në Kosovë. Ata do ta afrojnë Kosovën me standardet e NATO-s dhe do të rrisin gatishmërinë e saj për të filluar bisedimet e pranimit kur kushtet politike të jenë të drejta.

68. Kosova ka përfituar nga prania e NATO-s jo vetëm për sa i përket rolit të KFOR-it në garantimin e sigurisë dhe stabilitetit, por edhe në drejtim të përfitimit të rolit të ndërtimit të kapaciteteve të NATO-s në zhvillimin e FSK-së në përputhje me standardet e NATO-s. Kjo do të thotë që për sa i përket pesë kritereve të MAP, Kosova qëndron në një pozitë shumë të mirë për të filluar procesin e anëtarësimit kur kushtet politike e lejojnë atë.²¹ Ekspertët e sigurisë vlerësojnë se bazuar në shembujt nga rajoni dhe gjendja aktuale e Kosovës në sektorin e sigurisë, Kosovës do t'i duheshin 5-7 vjet për t'u bërë anëtare e plotë nga koha e një ftese zyrtare për të filluar një dialog.²²

69. Megjithatë, mandati i NATO-s bazuar në Rezolutën 1244 dhe qasja neutrale për statusin e saj e diktuar nga mungesa e unanimitetit për shtetësinë e Kosovës mbeten pengesat kryesore. Në veçanti, Spanja është bërë një kundërshtar i vendosur i çdo përparimi në marrëdhëniet e NATO-s me Kosovën. Për shembull, në vitin 2016, përkundër faktit se FSK-ja ishte e ftuar, me iniciativën e

---

²¹ Intervistë e RIDEA-s me Zv. Ministrin e FSK-së. Prishtinë, 24 qershor 2019.

²² Intervistë e RIDEA-s me një ekspert të sigurisë. Prishtinë, 25 qershor 2019.

mbështetësve të saj, në manovrat më të mëdha ushtarake të krahut lindor të NATO-s pas Luftës së Ftohtë, të quajtur "Anaconda 16", pjesëmarrja e saj u anulua për shkak të protestës/kundërshtimit të Spanjës.

70. Në shumë mënyra, e ardhmja e marrëdhënieve të NATO-s me Kosovën varet nga rezultati i bisedimeve Kosovë-Serbi dhe përfundimi i mosmarrëveshjes për statusin e Kosovës. Për zhgënjimin e institucioneve të Kosovës dhe aleatëve të saj njësorj, mandati i NATO-s që buron nga Rezoluta 1244 si dhe parimi i saj i konsensusit midis shteteve anëtare të Aleancës për të gjitha çështjet e rëndësishme, janë bërë një pengesë e pakapërcyeshme për Kosovën për të krijuar një partneritet zyrtar me NATO-n. Si rezultat, gatishmëria aktuale e Kosovës për përmbushjen e kriterëve zyrtarë të anëtarësimit është me relevancë minimale për momentin.

Përvoja e vendeve të rajonit dhe 'mësimet e nxjerra' për Kosovën

71. Siç u përmend më lartë, shumica e vendeve post-komuniste kaluan përmes një procesi të reformave gjithëpërfshirëse politike, ekonomike dhe ushtarake për të përmbushur kriteret e anëtarësimit në NATO. Megjithë politikën e "Dyerve të Hapura" të NATO-s që në parim lejon për të aplikuar çdo vend evropian në gjendje të marrë përsipër angazhimet dhe detyrimet e anëtarësimit dhe të kontribuojë në sigurinë në zonën Euro-Atlantike, vendet e Ballkanit kishin shtigje të ndryshme drejt anëtarësimit në NATO.

72. Përderisa Sllovenisë, që ishte një pararendëse e qartë dhe kampion i reformave, i duheshin pesë vite nga anëtarësimi në Planin e Veprimit të Anëtarësimit (MAP) deri në anëtarësimin e plotë (1999-2004), për vendet e tjera u desh më shumë kohë që të anëtarësohen. Në rastin e Kroacisë, u deshën 7 vjet (2002-2009), Malit të Zi 8 vjet (2009-2017) dhe Shqipërisë 10 vjet (1999-2009). Maqedonia e Veriut ishte në të njëjtin grup me Shqipërinë dhe Kroacinë dhe duhej të bashkohej në

2009 (10 vjet pas anëtarësimit (MAP)) por mosmarrëveshja për emrin me Greqinë e ndaloi atë të bashkohej deri më tani.

73. Në shumë mënyra, Mali i Zi ka pasur përparimin më të shpejtë drejt anëtarësimit në NATO. Vendi u bë i pavarur në vitin 2006 dhe po atë vit u bashkua me programin e Partneritetit për Paqe. Mali i Zi iu bashkua Planit të Veprimit për Anëtarësim në 2009 dhe zyrtarisht u bë anëtar i 29-të i NATO-s në 2017. Vendi shënoi këtë arritje pavarësisht shumë sfidave që lidhen me të qenit një shtet i ri dhe një vend i ndarë me kundërshtim të fortë publik ndaj anëtarësimit në NATO, kryesisht nga serbët dhe partitë pro-ruse.²³

74. Disa nga çështjet kryesore që përcaktuan rrugën e këtyre vendeve drejt anëtarësimit në NATO përfshijnë: reformat e brendshme, reformat e mbrojtjes dhe aftësia për të kontribuar në misionet aleate, mbështetje publike për anëtarësimin në NATO dhe çështje rajonale.²⁴ Shumica e vendeve post-komuniste u përballën me sfida të mëdha në kryerjen e reformave të dhimbshme të brendshme (politike, ekonomike dhe ushtarake). Përvoja tregon se nuk ka rrugë të shkurtër për të arritur reforma të tilla; kërkon angazhim dhe këmbëngulje të qartë për të arritur demokracinë, shtetin e së drejtës, stabilitetin politik, përparimin ekonomik dhe respektimin e të drejtave të njeriut dhe të pakicave.

75. Sa më i shpejtë të jetë ritmi i reformave gjithëpërfshirëse, aq më e shkurtër është rruga për anëtarësim në NATO. Sllovenia dhe Mali i Zi janë shembuj pozitivë të vendeve të vogla pa aftësi të konsiderueshme ushtarake që mund të bëjnë përparim të qëndrueshëm në rrugën e tyre të anëtarësimit në NATO si rezultat i ndërmarrjes së reformave të brendshme të suksesshme. Nga ana tjetër, përfshirja e Kroacisë në një luftë në vitet 1990 si dhe kolapsi i institucioneve shtetërore të Shqipërisë në vitet 1997-8 patën një ndikim të rëndësishëm në ngadalësimin e përparimit të tyre drejt anëtarësimit në NATO.

---

²³ Associated Press (2017) 'Mali i Zi ratifikon anëtarësimin në NATO në një zhvendosje historike në aleancën perëndimore'. E disponueshme:

<https://www.theguardian.com/world/2017/apr/28/montenegro-ratifies-nato-membership-in-historic-shift-to-western-alliance> [Qasur më: 22 tetor 2019].

²⁴ Morelli, V., Ek, C., Belkin, P., Woehrel, S., and Nichol, J. (2009), 'Zgjerimi i NATO-s: Shqipëria, Kroacia dhe kandidatët e mundshëm të ardhshëm'. Washington, DC: Congressional Research Service.

- 76.** Faktori i dytë i rëndësishëm lidhet me aftësinë e shteteve për të kryer reformat e nevojshme mbrojtëse dhe aftësia për të kontribuar në misionet aleate. Kjo përfshin të dy përpjekjet për të reformuar forcat e armatosura në përputhje me standardet e NATO-s dhe të jetë në gjendje të kontribuojë në aftësitë ushtarake të Aleancës dhe misionet e saj jashtë vendit. Pa dyshim, burimet e një vendi luajnë një rol të rëndësishëm në të dy aspektet.
- 77.** Vendet më të pasura dhe më të qëndrueshme si Sllovenia dhe Mali i Zi kanë qenë në gjendje të kryejnë më shpejt reformat e nevojshme për të shndërruar ushtritë e tyre në një forcë të vogël, efikase, të trajnuar mirë që mund të funksionojë në mënyrë efektive brenda NATO-s. Nga ana tjetër, Maqedonia dhe Shqipëria kanë pasur vështërsi për të siguruar burime të mjaftueshme dhe të ndërmarrin reformat e nevojshme.
- 78.** Dy elemente të tjerë janë të rëndësishme këtu. Së pari, si në rastin e raundit të mëparshëm të zgjerimit, NATO ka inkurajuar shtetet kandidatë të zhvillojnë aftësi “të specializuara” për të ndihmuar misionet e NATO-s.²⁵ Për shembull, Shqipëria është përqendruar në krijimin e një Brigade të Reagimit të Shpejtë, policinë ushtarake, forcat e operacioneve speciale, ekipet e depozitimit të mjeteve shpërthyes, inxhinierët dhe njësitë e ndihmës mjekësore.
- 79.** Së dyti, të gjitha këto vende kanë vepruar si aleatë *de-fakto* të NATO-s për vite me radhë dhe përpara se të bëhen anëtare. Ata ose kanë pasur marrëveshje bilaterale të bashkëpunimit ose janë bashkuar me programe të ndryshme të NATO-s që u ka mundësuar atyre të marrin pjesë në trajnime, por gjithashtu të kontribuojnë në misione të ndryshme paqeruajtëse jashtë vendit. Të gjitha vendet e rajonit që janë anëtare të NATO-s kanë qenë pjesë e programit PfP dhe kanë kontribuar në misionet e NATO-s shumë përpara se të bëhen anëtare.

---

²⁵ Po aty.

- 80.** Faktori i tretë i rëndësishëm përfshin mbështetjen e publikut për anëtarësimin në NATO. Ekzistenca e një mbështetje më të lartë është thelbësore në sigurimin e një linje jetësore për reformat dhe ndërtimin e një momenti në favor të anëtarësimit në NATO. Shumica e ish republikave jugosllave kanë regjistruar mbështetje modeste në favor të anëtarësimit në NATO, duke e kthyer atë në një dobësi.
- 81.** Sllovenia ishte i vetmi vend që organizoi një referendum, ku rreth 66 përqind e njerëzve votuan pro anëtarësimit në NATO (krahasuar me 89 përqind të cilët votuan në favor të anëtarësimit në BE). Mbështetja publike në Kroaci gjatë procesit të bisedimeve shkante nga 50-60 përqind. Mbështetja në Mal të Zi ka qenë vazhdimisht e ulët, nga 37 në 53 përqind. Maqedonia ka regjistruar një mbështetje më të lartë publike rreth 80 përqind në favor të NATO-s. Nga ana tjetër, Shqipëria mbetet një nga vendet me mbështetjen më të lartë ndonjëherë - më shumë se 95 përqind - në favor të anëtarësimit në NATO.
- 82.** Faktori i fundit i rëndësishëm ka të bëjë me mosmarrëveshjet rajonale. Është e qartë se vendet me marrëdhënie të mira fqinjësore dhe pa asnjë mosmarrëveshje të jashtëzakonshme rajonale kanë arritur të bëjnë një përparim më të shpejtë drejt anëtarësimit në NATO. Siç u përmend më parë, Maqedonia e Veriut është një shembull kryesor i një vendi anëtarësimi i të cilit u vonua për një dekadë për shkak të mosmarrëveshjes për emrin e saj me Greqinë.
- 83.** Përvojat e këtyre vendeve ofrojnë një numër mësimesh të rëndësishme për Kosovën. *Së pari*, reformat e brendshme janë thelbësore. Me fjalë të tjera, Kosova duhet të punojë shumë për të forcuar demokracinë dhe sundimin e ligjit për të qenë e gatshme për të përmbushur kriteret e pranimit në NATO. Nuk ka rrugë të shkurtër apo të lehtë për reformat e brendshme.
- 84.** *Së dyti*, reformat në mbrojtje janë po aq të rëndësishme dhe ato përfshijnë një planifikim të kujdesshëm, si dhe mbështetje të palëkundur politike dhe financiare. Buxheti vjetor i Kosovës për mbrojtje është më i ulët në krahasim me të gjitha shtetet e tjera në rajon; në vitin 2019 buxheti i mbrojtjes së Kosovës ishte 53 milion €, krahasuar me 71 milion € të Malit të Zi, 110 milion € të Maqedonisë dhe

157 milion € të Shqipërisë.²⁶ Është thelbësore që Kosova të siguroj një buxhet më të lartë për të përmbushur nevojat e FSK-së dhe për të rritur aftësitë e saj për të kontribuar në misionet e NATO-s jashtë vendit.

85. Po kështu, duke pasur parasysh burimet e kufizuara të Kosovës dhe aftësitë ushtarake, është thelbësore që vendi të investojë në aftësitë më të mira siç janë misionet e kërkimit dhe shpëtimit për të ofruar ndihmë të vlefshme për misionet e NATO-s. Në të vërtetë, Kosova duhet të bazohet në forcat dhe aftësitë ekzistuese të FSK-së për të rritur shanset e saj për të dhënë një kontribut domethënës në misionet e NATO-s në të ardhmen.

86. Së treti, kur bëhet fjalë për mbështetjen e publikut, ashtu si Shqipëria, Kosova që nga përfundimi i luftës ka regjistruar një mbështetje shumë të lartë publike në favor të anëtarësimit në NATO. Ky, në të vërtetë, është një avantazh i madh për Kosovën në rrugën e saj drejt anëtarësimit në NATO dhe si i tillë ai duhet të përdoret në negociatat e ardhshme me NATO-n.

87. E fundit, por jo më pak e rëndësishme, është e me rëndësi që Kosova të mësojë nga përvojat e vendeve të tjera për të mbyllur të gjitha mosmarrëveshjet rajonale sa më shpejt që të jetë e mundur përpara procesit të aplikimit, sepse ato do të mund të vonojë në mënyrë të konsiderueshme pranimin, siç tregohet në rastin e Maqedonisë së Veriut. Prandaj, është thelbësore që Kosova të angazhohet në mbylljen e mosmarrëveshjes për statusin me Serbinë, e cila në të njëjtën kohë, do të eliminonte një pengesë të madhe në rrugën e saj të anëtarësimit në NATO.

Përfundime

88. Njëzet vjet nga ndërhyrja e NATO-s në Kosovë, shteti i ri ka kaluar një rrugë të gjatë për të krijuar institucione demokratike, një aparat modern të sigurisë dhe një shoqëri të qëndrueshme. Në të gjitha këto, KFOR ka luajtur një rol instrumental dhe, veçanërisht, ka qenë i domosdoshëm në rolin e tij si forca kryesore e sigurisë

---

²⁶ KCSS (2019) 'Transformimi i FSK-së në Forcat e Armatosura të Kosovës'. E disponueshme: [http://www.qkss.org/repository/docs/FactSheet-FSK\(2\)_770792.pdf](http://www.qkss.org/repository/docs/FactSheet-FSK(2)_770792.pdf) [Qasur më: 22 tetor 2019].

në Kosovë. Si i tillë, gëzon shumë respekt midis qytetarëve dhe institucioneve ashtu.

89. Përderisa NATO vazhdon të sigurojë vetë thelbin e shtyllës kurrizore të sistemit të sigurisë në Kosovë, sot, KFOR përbëhet nga ushtarë nga 28 vende dhe vepron kryesisht si një 'rezervë e tretë' pas policisë lokale dhe asaj të misionit të EULEX-it. NATO pohon se është akoma e nevojshme në Kosovë. Megjithatë, shpallja e pavarësisë së Kosovës dhe krijimi i një aparati funksional të sigurisë që përfshin Policinë e Kosovës, Forcën e Sigurisë së Kosovës, Agjencinë e Inteligjencës së Kosovës dhe agjensitë e tjera të zbatimit të ligjit kanë ndryshuar situatën në terren dhe kështu imponojnë nevojën për një partneritet të ri zyrtar midis Kosovës dhe NATO-s.

90. Me kalimin e viteve, Kosova ka ndërmarrë reforma gjithëpërfshirëse në sektorin e sigurisë dhe ka dëshmuar se është në gjendje të marrë përgjegjësi të zgjeruara në fushën e sundimit të ligjit dhe sigurisë. Një rikonfigurim i marrëdhënieve me NATO-n do të ishte një hap në procesin e kalimit nga një konsumator i sigurisë në një eksportues të sigurisë, në rajon dhe në botë.

91. Në veçanti, duke pasur parasysh kërcënimin e vazhdueshëm territorial që buron nga refuzimi i Serbisë për të njohur pavarësinë e saj, anëtarësimi në NATO mbetet thelbësor për Kosovën. Ky anëtarësim është shumë më i rëndësishëm sesa vetëm sigurimi i një vendi në tryezë në Samitet e NATO-s. Në fakt, kjo ka të bëjë me çimentimin e kufijve, ekzistencën e tij të pavarur dhe të qenit në gjendje të jetë pjesë e ombrellës më të madhe të sigurisë në botë dhe ndarjes së vlerave të lirisë dhe demokracisë me aleancën e Atlantikut.

92. Po kështu, anëtarësimi në NATO është thelbësor në konsolidimin e demokracisë dhe shtetësisë në Kosovë. Roli i luajtur nga NATO në zvogëlimin e kërcënimeve të jashtme është thelbësor për të krijuar parakushte për reformë dhe demokratizim. Studimet për ish republikat sovjetike tregojnë qartë se një ulje në nivelin e

kërcënimit të jashtëm mbetet një faktor i rëndësishëm në gjasat e një tranzicioni demokratik dhe mbijetesë ngaqë demokracia ka tendencë të ndjekë paqen.²⁷

93. Anëtarësimi i Kosovës në NATO është gjithashtu thelbësor për stabilitetin rajonal. Anëtarësimi i saj eventual, i cili do të linte vetëm Serbinë dhe Bosnjë dhe Hercegovinën jashtë, do të kontribuonte drejt përmbylljes së një procesi i cili vazhdon që nga mesi i viteve 1990, gjegjësisht integrimi i ish-Jugosllavisë në një zonë të stabilitetit të garantuar nga NATO-ja.²⁸

94. Kosova përballlet me dy sfida kryesore në rrugën e saj drejt anëtarësimit në NATO: 1) përmbushja e kriterëve formale dhe 2) tejkalimi i pengesave politike të paraqitura nga vendet mosnjohëse. Të dyja janë të ndërlidhur në shumë mënyra dhe nuk duhet të trajtohen veçmas. Me fjalë të tjera, vendi duhet të përqendrohet në përparimin gjithëpërfshirës në të dy frontet.

95. Sa i përket kriterëve formale, të qenurit vend i vogël dhe i varfër ka të ngjarë ta pengojnë atë të japë një kontribut të madh në aftësitë ushtarake të Aleancës. Me ndihmën e Shteteve të Bashkuara dhe vendeve të tjera të NATO-s, Kosova po përpiqet të zhvillojë një forcë të vogël, efikase, të trajnuar mirë që mund të funksionojë në mënyrë efektive me NATO-n, por procesi është i gjatë dhe shumë i kushtueshëm. Procesi i transformimit të FSK-së duhet të funksionojë me një ritëm të shtuar dhe, më e rëndësishmja, të pasohet nga një buxhet i rritur që në një afat të shkurtër plotëson nevojat e ushtrisë së re, ndërsa në planin afatgjatë kërkon të afrohet me objektivin e NATO-s, prej 2 përqind e BPV-së kushtuar mbrojtjes.

96. Sa i përket pengesave politike, ato kryesisht burojnë nga mosmarrëveshja për statusin e saj. Duke pasur parasysh se rrethanat politike nuk janë shumë të favorshme për Kosovën për momentin, vendi ka tre zgjidhje kryesore:

---

²⁷ Gibler, D. M., & Sewell, J. A. (2006). 'Kërcënimi i jashtëm dhe demokracia: Rishqyrtim i rolit të NATO-s.' *Journal of Peace Research*, 43(4), 413-431, 429.

²⁸ Mark Webber (2011) 'NATO: Brenda dhe në mes të Shoqërisë Ndërkombëtare Evropiane.' *European Integration*, 33:2, 139-158, 141.

a. Kosova zgjedh të përqëndrohet në transformimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës sipas planit ekzistues, si dhe në konsolidimin e sigurisë dhe mbrojtjes kombëtare deri sa të arrihet një marrëveshje përfundimtare me Serbinë, e cila do t'i hapte rrugën transformimit të misionit të NATO-s në Kosovë dhe zhblokonte procesin e anëtarësimit në NATO;

b. Kosova në mënyrë aktive vendos të zgjerojë kornizën ekzistuese të ndërveprimit të shtuar për të fituar qasje në programe të ndryshme të NATO-s, ndërsa në të njëjtën kohë thëllon bashkëpunimin ushtarak dhe të sigurisë me shtetet anëtare individuale në rajon dhe më gjerë;

c. Kosova insiston në krijimin e një procesi të veçantë, bazuar në parimin e 'asnjanësisë së statusit' (ngjashëm me procesin e MSA-së me BE-në) që do të lejonte që Kosova të bashkohej me programin e Partneritetit për Paqen (PfP) dhe Planit të Veprimit për Anëtarësim (MAP) me një vendim përfundimtar për bisedimet e pranimit që kushtëzohet me arritjen së një zgjidhje përfundimtare me Serbinë.

Rekomandime

97. Ky studim/dokument rekomandon masat e mëposhtme për institucionet përkatëse kosovare:

- Institucionet e Kosovës duhet të ndërmarrin hapa gjithëpërfshirës për të përmirësuar sundimin e ligjit, demokracinë dhe të drejtat e njeriut si një mjet për të përmirësuar perspektivën dhe pozicionin e vendit në negociatat e ardhshme të anëtarësimit në NATO;
- Udhëheqësit e Kosovës duhet të vazhdojnë të angazhohen në mirëmbajtjen e marrëdhënieve të mira fqinjësore me të gjitha vendet e rajonit dhe të angazhohen në mënyrë aktive për të arritur një zgjidhje përfundimtare me Serbinë, si një mjet për të eliminuar çdo mosmarrëveshje me vendet e tjera;

- Institucionet e Kosovës duhet të punojnë pa u lodhur për të përmirësuar situatën e sigurisë për arsye se çdo vendim i ardhshëm për zvogëlimin e mëtejshëm të trupave të KFOR-it në Kosovë ose ndryshimin e misionit të tij, do të diktohet nga ndryshime të vazhdueshme pozitive në terren;
- Institucionet e Kosovës duhet të ndjekin Analizën e Rishikimit të Sektorit Strategjik të Sigurisë në vitin 2014 dhe të adresojnë të gjitha përfundimet dhe rekomandimet me përparësi maksimale. Të gjitha masat e nevojshme për t'u miratuar duhet të shqyrtohen në dritën e pesë kritereve kryesore të nevojshme për anëtarësimin në NATO;
- Institucionet e Kosovës duhet të angazhohen plotësisht për të mbështetur procesin e shndërrimit të Forcës së Sigurisë së Kosovës në një ushtri me qëllim të arritjes së kapaciteteve të plota operationale brenda 7-10 viteve nga tani. Në veçanti, ato duhet të angazhohen për rritjen e qëndrueshme të buxhetit ushtarak me qëllim përmbushjen e standardeve të NATO-s;
- Institucionet e sigurisë së Kosovës duhet të punojnë ngushtë me aleatët e NATO-s për të identifikuar dhe zhvilluar aftësi 'të specializuara', siç janë forcat e operacioneve speciale, ekipet e deponimit të mjeteve shpërthyes dhe kërkim dhe shpëtim, të cilat do t'i lejonin vendit të jepte një kontribut domethënës në misionet e NATO-s në të ardhmen ;
- Kuvendi i Kosovës duhet të miratojë urgjentisht një ligj të veçantë për të rregulluar statusin dhe procedurat e hyrjes/daljes, qëndrimit të përkohshëm ose lëvizjes tranzitore të forcave të armatosura të huaja në territorin e Republikës së Kosovës. Kjo do të jetë një masë e përkohshme derisa Kosova të anëtarësohet në SOFA-n e Programit Partneriteti për Paqe;
- Institucionet e Kosovës duhet të rinovojnë përpjekjet për t'u bashkuar me Kartën e Adriatikut dhe të përfitojnë nga ndihma e Shteteve të Bashkuara dhe vendeve të rajonit për të shkuar më afër standardeve të NATO-s. Një mënyrë e mundshme për

të kapërcyer veton boshnjake do të ishte përdorimi i taksës mbi prodhimet boshnjake si një mjet negocimi/tregtimi;

- Pas përvojave pozitive të vendeve të tjera, liderët e Kosovës duhet të kërkojnë rrugë të mundshme për t'u bashkuar me misionet e NATO-s jashtë vendit dhe kështu të jenë në gjendje të veprojnë si një aleat *de fakto* i NATO-s edhe para se të fillojnë bisedimet zyrtare për pranimin;
- Kosova duhet ta trajtojë anëtarësimin në NATO me përparësi maksimale dhe nuk duhet ta anashkalojë atë në kurriz të integritimit në BE. Përvoja nga Evropa Lindore ka treguar se ndërsa anëtarësimi në NATO është më i arritshëm sesa anëtarësimi në BE, siguria dhe përfitimet politike janë më të mëdha;
- Institucionet e Kosovës duhet të kërkojnë në mënyrë aktive të hartojnë një strategji gjithëpërfshirëse që adreson situatën ekzistuese në lidhje me qëndrimin e NATO-s për Kosovën dhe eksplorojnë rrugët e mundshme për të dal nga bllokimi dhe për të çuar përpara marrëdhëniet me Aleancën;
- Një grup punues ndërministror duhet të fillojë një proces konsultimesh të gjera me pjesëmarrjen e të gjithë palëve të interesuara për meritat e të gjitha opsioneve të ndryshme, përfshirë tre opsionet e përshkruara shkurtimisht këtu, që Kosova mund të ndjekë në të ardhmen e afërt;
- Së fundmi, Kosova duhet të studiojë me kujdes përvojat e vendeve të tjera të rajonit dhe të nxjerrë mësimë prej tyre. Në veçanti, rrugëtimi i shpejtë i Malit të Zi nga pavarësia në 2006 në anëtarësimin e plotë në NATO mund të sigurojë mësimë me vlerë për Kosovën.